

УДК 327:8[(73):(519.3)]:623.45–047.647

Скрипник Максим

аспірант

кафедра міжнародних відносин

ОНУ імені І. І. Мечникова

к. 32, Французький бул., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

Тел.: 0482633259

E-mail: skrypnyk.corp@gmail.com

DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2707–5206.2021.34.237515>**ПОЛІТИКА США ЩОДО ПІВНІЧНОЇ КОРЕЇ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ РОЗШИРЕНОГО ЯДЕРНОГО СТРИМУВАННЯ**

Політика США щодо Північної Кореї формується з огляду на політику ядерного нерозповсюдження та гарантій безпеки, які були надані Японії та Республіці Корея. Ці гарантії мають двоїсте призначення. З одного боку, вони є інструментом утримання КНДР від агресії проти інших країн регіону і, в першу чергу, союзників США — Японії та Південної Кореї. А з іншого, ці гарантії також є запорукою відмови останніх від політики з набуття ядерного арсеналу. Метою статті є дослідження засад політики Вашингтона щодо Пхеньяна та вплив на відносини із союзниками крізь призму теорії розширеного ядерного стримування. Вказується, що ефективність стримування складається з переконливості про готовність відреагувати адекватним ударом у відповідь. Водночас переконливість розширеного стримування нижча, оскільки держава-захисник має реагувати на загрози країни-союзника, тобто поза межами власних національних кордонів. Наводиться полеміка вчених, які розмірковують про релевантність розширеного стримування під час «холодної війни» та в сучасному безпековому середовищі. Зазначається, що поява нових загроз та збільшення конфліктів якщо і впливають на зміну сутності розширеного стримування, проте це не зменшує важливість «ядерної парасольки» США як для режиму ДНЯЗ, так і безпеки країн регіону. Автором проаналізовано причини надання Сполученими Штатами гарантій безпеки Південній Кореї та Японії. Особливу увагу приділено чиннику агресивної політики КНДР та прогресу в розвитку ракетно-ядерної програми. В умовах скорочення та виведення збройних контингентів США з території Японії та Південної Кореї констатовано, що деструктивна політика Пхеньяна загострила відчуття небезпеки американських союзників та спровокувала розмови про розробку ними власних ядерних програм. Такий сценарій загрожував режиму ДНЯЗ та міжнародній стабільності, а також стратегічним інтересам США в регіоні. Тому Вашингтон посилює взаємодію з союзниками в процесі врегулювання проблеми ракетно-ядерної програми КНДР, а також офіційно підтверджує непохитність своїх безпекових та оборонних зобов'язань, що має відновити довіру між сторонами, та до розширеного стримування загалом.

Ключові слова: США, Північна Корея, ядерна зброя, стримування, Південна Корея, Японія, гарантії безпеки.

Постановка проблеми

Проблема розповсюдження ядерної зброї в регіональному контексті визнається вченими як найгостріша загроза загального горизонтального миру цього феномена міжнародних відносин. Нарощування збройного арсеналу одними країнами, що демонструють ворожість до інших держав, спричиняє збільшення військової потужності для захисту та стримування потенційного агресора, тобто гонку озброєнь. Якщо ж така держава набуває ядерну зброю, то для протидії їй інші актори або мають розвивати власну ядерну програму, або утворювати союзи з ядерними державами. В останньому випадку мова йде про гарантії безпеки як обіцянки поважати або забезпечувати безпеку інших в обмін на відмову від намірів оволодіти ядерною зброєю. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), який зобов'язував неядерні держави не набувати ядерної зброї, однак не надавав жодних гарантій безпеки. Такі обіцянки мали надати офіційні ядерні держави, які, з одного боку, гарантували не використовувати ядерну зброю проти неядерних держав або погрожувати її використанням, а з іншого, брали зобов'язання надати допомогу неядерній державі у випадку нападу або загрози нападу. Такі зобов'язання набули переважно двостороннього формату та покладаються на розширений формат стримування або так звану «ядерну парасольку».

Сполучені Штати є ключовим актором, який надав найбільшу кількість «ядерних парасольок» та оборонних зобов'язань союзникам у всьому світі. Основний етап припадає на період «холодної війни», однак і сьогодні Вашингтон зберігає політику розширеного стримування та гарантій безпеки в центрі своєї зовнішньополітичної стратегії. З огляду на активний розвиток ядерної програми Ірану та прогрес у ракетно-ядерних випробуваннях КНДР активізувалися дискусії серед науковців та політиків щодо повернення деяких держав до відновлення або розробки ядерних програм, що є безпосередньою загрозою режиму ДНЯЗ та міжнародній безпеці та стабільності. Такі союзники США як Японія та Республіка Корея (РК) демонструють особливу стурбованість щодо північнокорейської загрози та обговорюють питання, якою має бути їхня оборонна стратегія та чи є наявний формат ядерних гарантій США достатнім для забезпечення їхньої безпеки та безпеки регіону загалом.

Аналіз попередніх досліджень

Теорія ядерного стримування є однією з основоположних концепцій «холодної війни», що визначило її детальне вивчення в американській та радянській/російській науці. З припиненням блокового протистояння США та СРСР та лібералізацією підходів до трактування безпеки з'явилися наукові праці щодо подальшої релевантності ядерної зброї та стримування. Однак подальший розвиток системи міжнародних відносин та збільшення кількості конфліктів повертає на порядок денний такі питання, як стримування агресора та ефективність гарантій безпеки. Наразі ці проблеми досліджуються в контексті зміни безпекового середовища та ядерної політики держав зокрема такими вченими як Р. Мента, Б. Тертре, П. Мор-

ган, Д. Нопф. Політика США щодо Північної Кореї також розкривається в численних дослідженнях американськими науковцями. Проблематика стримування США в регіоні Південно-Східної Азії представлена в роботах Д. Вардена, К. Кемпбела, Д. Поллака та ін. В українській політичній науці теоретичні та практичні аспекти ядерного стримування представлені в роботах П. Сіновець. Окремі аспекти стратегії стримування представлені в працях І. Вишневецької, М. Капірулі, Т. Мельник. Існує спектр робіт, у яких розглядається політика США у сфері нерозповсюдження та роззброєння. Це дослідження С. Галаки, І. Погорелової, О. Потехіна, В. Чумака та ін. Гарантії безпеки з боку ядерних держав в Україні почали досліджувати лише з порушенням Будапештського меморандуму. Наукові праці щодо українських особливостей наведеного питання належать переважно Г. Перепелиці. Однак комплексні дослідження з цієї проблематики відсутні.

Метою статті є визначення ролі розширеного стримування в політиці США на прикладі проблеми ядерної програми Північної Кореї.

Для цього доцільно відповісти на такі питання: чи змінилися засади розширеного стримування в постбіполярній системі міжнародних відносин; у чому полягає сутність проблеми північнокорейської ядерної програми та яке місце вона займає в ядерній політиці США; як політика КНДР впливає на відносини США з Японією та Республікою Корея в контексті розширеного стримування.

Методологічною основою дослідження є теорія ядерного стримування та його підвиди, а саме розширеного стримування. Проблематика розширеного стримування, яке набуло поширення в часи «холодної війни», зберігає свою актуальність як важливий елемент управління регіональною та глобальною безпекою, а також у режимі нерозповсюдження.

Теоретичні засади розширеного стримування

Відповідно до класифікації Г. Кана, розширене стримування належить до другого типу та визначається як використання стратегічних загроз для стримування провокаційних актів проти союзників (Tarr, 1991, р. 70). Р. Мента (2019, р. 238) зазначає, що доктрина розширеного стримування передбачає «розширення можливостей стримування США, включаючи захист союзників та партнерів за кордоном» у разі зовнішньої агресії. Відповідно до мети захисту союзників політика США також полягає в запевненні союзників, що супротивники не досягнуть успіху в своїх цілях, якщо вони вирішать напасти на них. Це передбачає використання Сполученими Штатами всіх інструментів державної влади, включаючи використання військової сили, щоб утримати іноземного актора від ворожих дій проти третьої сторони, у тому числі застосування концепції розширеного стримування, аби запобігти шкоді нейтральним або навіть не зовсім дружнім до США державам, вказує Мента (2019, р. 239).

Д. Тарр, розглядаючи розширене стримування як запобігання атакам на інших, зокрема союзників наддержави, вказує, що цей тип стримування пов'язаний із проблемою переконливості. На його думку, основне стримування має високий рівень переконливості, оскільки держава, яку

атакують, очікувано помститься (Tarr, 1991, р. 70). Отже, він посиляється на взаємне гарантоване знищення супротивника шляхом масованого ядерного удару у відповідь, яке П. Сіновець (2008, с. 200) вважає запорукою стабільності стримування. Розширене стримування вважається менш надійним, оскільки воно ґрунтується на готовності держави-гаранта відреагувати на атаку на країну-союзника. Вчені вказують, що ядерне стримування безсиле там, де мова йде про інтереси держави, які виходять за межі її національних кордонів або якщо гарант ризикує власним виживанням (як це може бути у випадку ядерного протистояння) (Сіновець, 2008, с. 45; Tarr, 1991, р. 71).

За часів «холодної війни» розширене стримування набуло форм альянсів та союзів, які забезпечували стабільність та безпеку державам, що були формальними та неформальними союзниками США та СРСР. Такий підхід, певним чином, можна визначити як вимушений, оскільки заяви або обіцянки щодо захисту були непереконливими для американських партнерів в умовах значного загострення воєнного, політичного та ідеологічного протистояння з Радянським Союзом у всьому світі. За Томасом Шеллінгом (1966, р. 35), сказати Москві, що СРСР доведеться боротися зі США, якщо він або їхні союзники атакують країни-союзники останніх, ще не значить, що так і буде. Отже, це створює підстави для сумнівів щодо правдивості таких слів. І вимагає відповідних кроків із демонстрації на підтвердження твердості обіцянок захищати союзників.

США застосовують три основних метода реалізації гарантій безпеки в рамках розширеного стримування. По-перше, це офіційні договори та угоди; по-друге, розгортання на території країн-союзників збройних сил США; по-третє, розміщення ядерної зброї як елемент озброєння цих американських військових контингентів. Комплекс цих заходів має на меті підкреслити прихильність держави-«захисника» підтримати та забезпечити її союзників інструментами гарантування безпеки, а також попередити й тим самим утримати супротивника від агресивних дій.

Аналізуючи ефективність розширеного стримування, вчені виокремлюють такі важливі складові. По-перше, фактор зацікавленості «захисника» в країні, на яку розповсюджується його «ядерна парасолька». По-друге, наявність у «захисника» воєнних потужностей для повномасштабної протидії агресору. По-третє, політична воля для оформлення офіційного характеру гарантій безпеки з боку держави-«захисника». Нарешті, особливий характер статус кво, коли країна перебування легально та публічно приєдналася до Сполучених Штатів в оборонному механізмі, що включає розгортання американських сил та в окремих випадках ядерної зброї на території країни-протеже.

Чинник статус кво впливає на ефективність стримування. Зокрема Т. Шеллінг (1966, р. 44–45) переконаний, що у, так би мовити, дозбройному протистоянні перевагу отримує той, хто встановлює статус кво на свою користь, залишаючи супротивнику тільки можливість або зупинитися, або відсторонитися. П. Сіновець (2008, с. 48) звертає увагу на те, що, по-перше, конфлікти із захисту статус кво переважно ведуться з питань приналежності

ті території чи сфери впливу. По-друге, перевагу в таких конфліктах має та держава, яка захищає статус кво, оскільки простіше переконати противника у своїй готовності боротися за те, чим держава володіє або вважає своїм по праву, ніж противнику змусити законного власника відмовитися від своїх прав. По-третє, ключове значення має рішучість сторін: захисник статус кво отримує перевагу, однак інколи це означатиме необхідність передати ініціативу іншій стороні (Tarr, 1991, p. 72).

Отже, розміщення американських сил із ядерним арсеналом на території країн-союзників мало на меті збереження статусу кво. Саме потенційний противник нестиме відповідальність за наслідки, якщо він не враховуватиме це або ж вирішить перевірити дійсність загрози удару у відповідь на агресію. Розмірковуючи про релевантність стримування, Б. Тертре (2015, р. 12) вказує, що жодна країна, на яку поширюються ядерні гарантії, ніколи не була об'єктом агресії з боку ядерної наддержави. Він порівнює ситуацію навколо вторгнення СРСР до Угорщини, Чехословаччини, а сьогодні Росії до Грузії та України, однак Москва не наважилася перейти кордон жодної країни-союзниці США; Китай утримувався від захоплення Тайваню, на який розповсюджуються оборонні зобов'язання США. КНДР розпочала війну проти Республіки Корея в 1950 році, однак не зробила жодної спроби продовжити війну після того, як США офіційно надали Південній Кореї ядерні гарантії. І хоча така ситуація була більш актуальною у період «холодної війни», стримування та розширене стримування не втратили своєї актуальності й сьогодні.

У сучасних умовах кількість конфліктів та криз не зменшилася; у них бере участь більше акторів, які виступають як союзники в протидії агресії з боку третьої сторони. Стрімкий розвиток та розповсюдження новітніх технологій, які також активно використовуються у військовій сфері, ставить нові завдання перед «захисником» щодо збереження переконливості стримування та їхніх гарантій із захисту партнерів та союзників.

Разом з тим, окремі дослідники вказують на зміну сутності стримування у політиці держав-«захисників». З одного боку, можна погодитися з тим, що окремі союзники США все ще потребують захисту, але з іншого — загрози, з якими вони стикаються сьогодні, не мають такого ж небезпечного характеру, як раніше. У сучасних умовах союзницькі відносини зі США й розширене стримування також спрямовані на здійснення контролю та утримання союзників від розроблення ЗМЗ, надання допомоги окремим союзникам для протидії внутрішнім (запобігання або припинення конфліктів) або зовнішнім безпековим загрозам (терористичні загрози), а також об'єднання зусиль із союзниками для посилення безпекового середовища. П. Морган (2012, р. 93) вказує, що зараз розширене стримування часто розглядають з точки зору системної безпеки: набуття ядерної зброї однією країною продовжує слугувати прикладом та стимулювати інших до розробки ядерного арсеналу, що призводить до ерозії режиму нерозповсюдження. Іншим прикладом є нестабільність на Близькому Сході, яка може поставити під загрозу багато держав через енергетичні збої, тероризм чи ісламський фундаменталізм. Таким чином, вважає Морган, концепція «загро-

зи» чи «нападу», які потрібно стримувати, так само, як і сама концепція стримування, значно змінюються. Зміни відбуваються через поширення демократії як засобу посилення безпеки та стабільності, що у свою чергу вимагає надання допомоги із захисту у випадку загрози для демократичної держави. Тобто теорія демократичного миру автоматично передбачає напівавтоматичне розширене стримування (Morgan, 2012, р. 94).

Р. Мента (2019, р. 235) констатує, що зобов'язання США з розширеного стримування залишатимуться незмінними, адже «ядерна парасолька» залишається основним елементом стримування, крім того, вона буде ефективною для протидії новим загрозам, набуваючи додаткових можливостей за рахунок використання новітніх технологій.

Політика КНДР: зародження проблеми

Розглядаючи ядерну програму Північної Кореї, доцільно зазначити, що ця проблема від початку була пов'язана і з ядерним нерозповсюдженням, і зі стримуванням. Так, Корейська війна починається в той момент, коли державний секретар США Д. Ачесон у своїй промові не включив Республіку Корею (РК) до «оборонного периметру» Сполучених Штатів. Це вказувало на низький пріоритет Корейського півострова в стратегії Вашингтона в той час. У Північній Кореї, яка вже кілька разів намагалася вмовити СРСР розпочати наступ проти РК, це було сприйнято як проголошення принципу невтручання з боку Вашингтону, якщо Пхеньян перетне кордон по 38-й паралелі. І Кім Ір Сен наважився 25 червня 1950 р. почати наступ на Південну Корею за підтримки з боку Сталіна та Мао Цзедуну.

Тільки швидко втручання сил ООН, більшість яких складали американські сили, дозволила звільнити територію РК від військ Північної Кореї, а згодом і захопити Пхеньян. З метою врятувати режим Кім Ір Сена, свого союзника на півострові, Китай та СРСР направили власні війська. Таким чином, Корейська війна перетворилася на елемент глобального військово-політичного та ідеологічного протистояння Вашингтона та Москви. Це автоматично перевело КНДР до категорії країн-ворогів США, «маріонеткової держави» Москви для комунікації Корейського півострова (Jongchul, 1998, р. 531). А РК перетворилася на союзника Вашингтона у формуванні стратегічної оборони в АТР, у тому числі захисті союзника США в Східній Азії — Японії, а також у стримуванні Пхеньяна й поширення комуністичного блоку на глобальному та регіональному рівнях.

Оформлення нового статусу відносин між США та РК відбулося у форматі підписання Договору про взаємну оборону 1953 р., у якому сторони визнали збройний напад на одну з них викликом для своєї безпеки. Також США мали право розмістити власні збройні сили в Республіці Корея для стримування нападу Північної Кореї.

Стратегія стримування США також включала Японію, з якою Вашингтон підписав Угоду про безпеку в 1951 р. ще під час Корейської війни та доповнив Угодою про взаємне співробітництво та гарантії безпеки від 1960 року. Серед основних положень документу було, як і у випадку з РК,

визнання збройного нападу на Японію як загрози національній безпеці Сполучених Штатів та надання останнім права на створення та використання військових баз на території Японії.

Неврегульованість відносин між РК та КНДР, з одного боку, та США — КНДР, з іншого, створювали підґрунтя для збереження конфліктного стану на півострові. Водночас, політика лідерів Північної Кореї підтримувала імідж «ірраціональної, агресивної, блефуючої та не здатної до переговорів країни» (Jongschul, 1998, р. 532). Одним із прикладів є політика Пхеньяну щодо активного розвитку мирної ядерної енергетики, який, між тим, відмовлявся приєднатися до Міжнародної агенції з атомної енергетики (МАГАТЕ) та Договору про нерозповсюдження ядерної зброї й підписати угоду про повномасштабні гарантії МАГАТЕ. Під тиском СРСР Північна Корея приєднується до ДНЯЗ у 1985 році, однак затягує переговори про укладення угоди з МАГАТЕ про застосування повномасштабних гарантії до 1992 р., коли виникає так звана перша північнокорейська криза. З цього моменту ядерна програма КНДР починає розглядатися як серйозна загроза міжнародному миру, яка повинна стати пріоритетом для політики США в Азії (Fisher, 1993).

Політика США щодо Північної Кореї та вплив на відносини з РК та Японією

Політика адміністрацій Б. Клінтона відмовилася від превентивних ракетних ударів по ядерних об'єктах КНДР через загрози розв'язання другої Корейської війни. Тому засадами стратегії США протягом 1990-х рр. стало продовження переговорів із Північною Кореєю задля мирного об'єднання Корейського півострова та створення зони, вільної від ядерної зброї. Однак усі переговори були марні і вже в січні 2003 р. Пхеньян заявив про вихід з угоди зі Сполученими Штатами та ДНЯЗ.

США за підтримки інших держав регіону, зокрема, Китаю, Росії, Японії та РК, які наполягали на мирному врегулюванні проблеми, примусили КНДР повернутися до переговорів та досягти нової угоди. Проте ані Вашингтон із союзниками, ані КНР та Росія не мали дієвих інструментів примусу для виконання досягнутих домовленостей. Тому Північна Корея продовжувала роботи з виготовлення ядерної зброї та носіїв, здійснивши перші ядерні випробування 2006 р. та продовжуючи ракетні тестування. Певний ефект мали жорсткі міжнародні санкції проти північнокорейської республіки, які були впроваджені Резолюцією 1718. Однак і тут спостерігається традиційний для Пхеньяна підхід: повернення до переговорів та дозвіл часткових перевірок в обмін на гуманітарну допомогу та пом'якшення політики США до КНДР. Але жодного реального кроку із закриття ядерної програми Північна Корея не робила, вимагаючи спочатку від США надання гарантій безпеки у форматі Договору про ненапад.

Аналітики вказують, що загроза, яку становить північнокорейська ядерна програма для режиму ДНЯЗ, обумовила поступки з боку Вашингтона та намагання і далі вести переговори, що особливо чітко простежується в період президентства Б. Обами та Д. Трампа. Водночас така стратегія

США посилила занепокоєння Японії та Республіки Корея щодо готовності американського союзника захищати їхню безпеку.

Зазначимо, що із закінченням «холодної війни» США продовжили процес скорочення арсеналу тактичної ядерної зброї, яка була розміщена на території країн-союзників. У тому числі на території Республіки Корея та Японії. Сеул сподівався, що це позитивно вплине на КНДР та сприятиме проведенню міжнародних інспекцій північнокорейських об'єктів. Аби збільшити таку ймовірність, США вивезли всю ядерну зброю з території РК, а уряд Південної Кореї заявив, що він не буде виробляти, володіти, зберігати, розгортати або застосовувати ядерну зброю, а також не прагнучиме до збагачення або переробки ядерних матеріалів (Snyder & Lee, 2012, p. 169).

Однак вихід Пхеньяна з ДНЯЗ у 2003 р. та активний розвиток ядерної та ракетної програми КНДР посилили проблему безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, а, отже, й актуалізували питання гарантій безпеки для РК та Японії. У доповіді, підготовленій Азійсько-Тихоокеанським центром безпекових студій у квітні 2000 р., наголошувалося, що політика регіональних акторів, у тому числі КНДР, яка не бажає прийняти та дотримуватися «правил гри», негативно впливає на регіональну ситуацію. За умов подальшого погіршення безпекового середовища існує загроза, що окремі країни, які мають інтереси та можливість, почнуть розвивати власні ядерні програми як контрбаланс загрозливим політичним тенденціям в Азії (Limaye & Berlin, 2000).

Коли на початку 1990-х років США отримали підтвердження інформації про існування в КНДР таємної програми з виготовлення ядерної зброї, Японія заявила про готовність переглянути свою політику ядерного утримування, якщо ситуація в Північній Кореї не буде врегульована мирним шляхом. Початок випробувань балістичних ракет Таепо Донг Пхеньяном у 1998 році викликав це більшу стурбованість японського політичного та військового істеблішменту, представники яких заявили, що дії Північної Кореї були необдуманими й надзвичайно небезпечними та створили серйозну загрозу для національної безпеки Японії, тож здійснення запобіжних військових ударів по північнокорейських ракетних базах так само, як і припинення переговорів про нормалізацію відносин та постачання продуктів харчування до цієї країни, буде виправданим кроком (Campbell & Sunohara, 2004, p. 228–229). Подальше розміщення ракет Нодонг малого радіусу дії, які здатні вразити Токіо та інші японські міста, а також нові ядерні та ракетні випробування Пхеньяна протягом 2000-х років лише посилювали занепокоєння в Японії та країн регіону загалом.

Дослідники вказують, що в основі проядерної риторики японського уряду лежали побоювання щодо потенційних ризиків гонки озброєнь у Південно-Східній Азії, краху режиму нерозповсюдження та розширеного ядерного стримування США для Японії. Спроби адміністрацій Білого дому піти на певні поступки Пхеньяну задля досягнення компромісу в денуклеаризації Корейського півострова та проголошений Б. Обамою курс на ядерне роззброєння зменшили довіру до ядерних гарантій США. Тож пара-

тельно з врегулюванням проблеми ядерної програми КНДР Вашингтон мав приділити увагу відновленню довіри з боку союзників. Першим кроком до цього стало заява Б. Обами про зміну політики стосовно Північної Кореї на жорсткішу, яка здійснюватиметься в тісних консультаціях із союзниками. Наступним кроком можна вважати проведення низки зустрічей та консультацій між США та Японією, а також Південною Кореєю з проблем регіональної безпеки. Так, активізація двостороннього діалогу між Вашингтоном та Токіо з ядерної політики та ядерного стримування, зокрема щодо КНДР та Ірану, та підтвердження з боку США наміру забезпечувати безпеку Японії, в тому числі ядерними засобами, відновили довіру до розширеного стримування як ядра американських гарантій безпеки Японії.

Аналізуючи вплив розвитку ракетно-ядерної програми КНДР на Південнокорейську республіку, варто зазначити, що на тлі збільшення кількості ракетних та ядерних випробувань північнокорейською стороною протягом 2000-х рр. Сеул так само, як і Японія, повернувся до обговорення розробки власної ядерної програми, навіть попри діючий союз зі Сполученими Штатами та ядерні гарантії, які набули чинності ще 1954 року. С. Снайдер та Д. Лі наголошують, що Вашингтон уклав Договір про взаємну оборону з РК, щоб оформити свої постійні зобов'язання щодо захисту Південної Кореї, а також для стримування як Північної, так і Південної Кореї від агресії, що може спровокувати відновлення конфлікту на півострові (Snyder & Lee, 2012, p. 162). Тому коли США виводили тактичну ядерну зброю, вони надали додаткові запевнення РК щодо міцності «ядерної парасольки», яка гарантуватиметься балістичними ракетами з ядерними боеголовками великої дальності з території США та підводних човнів у Тихому океані. На думку С. Снайдера та Д. Лі, через ці та попередні запевнення про виведення ядерної зброї не трактувалися як ерозія прихильності США до Південної Кореї, а отже, не послаблювали альянс США — РК (Snyder & Lee, 2012, p. 169). Простежуючи історію відносин між Вашингтоном та Сеулом, можна зробити висновок, що під час демонстрації з боку Північної Кореї готовності до компромісу РК намагалася зменшити свою залежність від «ядерної парасольки» США, демонструвати більшу самостійність у міжкорейських відносинах та безпековій політиці. Однак коли Пхеньян здійснював ядерні або ракетні випробування, південнокорейський уряд намагався «відновити альянс» зі США та навіть отримати запевнення щодо безпекового та оборонного союзу з Південною Кореєю.

Варто наголосити, що і Вашингтон так само в цих умовах демонстрував важливість для нього та його політики нерозповсюдження збереження міцного альянсу із Сеулом. У 2009 р. США підписали з Південною Кореєю угоду про ядерний захист від КНДР, а наступного року провели військово-морські навчання та створили спільний Комітет з політики розширеного стримування. Ці кроки мали на меті продемонструвати Північній Кореї стабільність союзу США та РК та рішучість спільно протидіяти провокаційним та загрозливим діям Пхеньяна.

І. Погорелова (2012, с. 24) вважає, що й сьогодні пріоритетним завданням ядерної політики США щодо обох корейських держав залишається

збереження військово-політичного союзу з Південною Кореєю як гарантії підтримання миру та стабільності в Південно-Східній Азії та інструмента стримування ядерного розповсюдження в регіоні. Тому, на відміну від підходів Б. Клінтона та Дж. Буша мол., одностороння дипломатія щодо КНДР яких значно загострювала протиріччя всередині американсько-південнокорейського альянсу, Б. Обама, як і Джо Байден підкреслюють важливість багатостороннього підходу до проблем ядерного нерозповсюдження, зокрема посилення координації з партнерами — Японією та РК щодо ракетно-ядерної програми КНДР.

Про важливість Японії та РК як союзників США в стратегічному Азійсько-Тихоокеанському регіоні та Південно-Східній Азії свідчать візити президента Д. Байдена, його радників, державного секретаря, міністра оборони до цих країн. Крім того, уже мали місце дво- та трьохсторонні зустрічі лідерів цих держав, під час яких вони обговорювали новий «вивірений, практичний підхід» до КНДР, що враховуватиме напрацювання та помилки стратегій адміністрацій Б. Обама та Д. Трампа.

Висновки

Теорія стримування ґрунтується на намірах одного актора відвернути агресію іншого. У ядерну епоху переконливість стримування, з одного боку, збільшується надпотужнішим інструментом, а саме, ядерною зброєю, але з іншого, посилює небезпеку для неядерних держав. Аби уникнути неконтрольованого розповсюдження ядерної зброї, ядерні наддержави, особливо Сполучені Штати Америки, надали іншим країнам гарантії безпеки, що набуло формату розширеного ядерного стримування. З огляду на певні сумніви щодо готовності Вашингтона захищати територію країни-союзника, США розробили три метода закріплення таких гарантій, як-то оборонні та безпекові угоди, розміщення збройних контингентів та розгортання ядерних сил США.

Ці методи в повному обсязі було застосовано щодо Японії та Республіки Корея, союзників та стратегічних партнерів Сполучених Штатів у Південно-Східній Азії та АТР під час «холодної війни». Однак із її завершенням політика розширеного стримування зберігає свою актуальність переважно через загрозу, яку становить стрімкий розвиток ракетно-ядерної програми КНДР на тлі деструктивної політики як щодо проблем регіональної безпеки (денуклеаризації Корейського півострова, нормалізації відносин із Південною Кореєю, переговорів зі США та іншими державами), так і міжнародних норм та правил. Відповідно до концепції розширеного стримування його ефективність у контексті статус кво зменшується щодо Північної Кореї, яка вирізняється як рішучістю до загострення ситуації, так і перевагою у відстоюванні власних прав.

Намагаючись досягти компромісу з Пхеньяном, Білий дім пішов на поступки під час переговорів. Однак одноосібна політика США викликала невдоволення в Японії та РК, які вбачали в цьому загрозу їхній безпеці та зменшення міцності американських ядерних гарантій. Аби зберегти важливі для нього союзні відносини з Японією та Південною Кореєю, Вашинг-

тон мав відновити довіру з боку союзників. Спочатку Б. Обама, а сьогодні Джо Байден наголошують на трансформації політики США щодо КНДР, яка буде жорсткою, але прагматичною, та реалізовуватиметься в тісній координації з японською та південнокорейською сторонами. Крім того, підтвердження гарантій безпеки, які США надали союзникам у другій половині XX ст., слугуватиме інструментом підтримання миру та стабільності в Південно-Східній Азії, але й надалі виступатиме гарантом стримування ядерного розповсюдження в регіоні, зокрема щодо Японії та Республіки Корея.

Список використаної літератури

- Погорелова І. С. Зовнішня політика адміністрації Б. Обама щодо Корейських держав. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 107, ч. II. С. 21–27.
- Синовец П. А. Двумікий Янус, или Теория ядерного сдерживания в XXI веке. Одесса: Фенікс, 2008, 220 с.
- Campbell K. M., Sunohara, T. Japan: Thinking the Unthinkable. *The Nuclear Tipping Point. Why States Reconsider Their Nuclear Choices* / Eds. by K. Campbell, R. Einhorn, M. Reiss. Washington, D. C.: Brookings Institution Press, 2004. P. 218–253.
- Fisher R. North Korea's Nuclear Threat: A Test for Bill Clinton. 1993. March 23. URL: <https://www.heritage.org/arms-control/report/north-koreas-nuclear-threat-test-bill-clinton> (дата звернення: 12.03.2021).
- Jongchul P. US Policy Towards North Korea: Strategy, Perception, and Inter-Korean Relations. *The Journal of East Asian Affairs*. 1998. Vol. 12, No. 2. P. 529–552.
- Limaye S., Berlin D. Nuclear Weapons Challenges in Asia. *Asia-Pacific Center for Security Studies*. 2000. April 22. URL: [https://apcss.org/Publications/Nuclear %20Weapons %20Challenges %20in %20Asia.html](https://apcss.org/Publications/Nuclear%20Weapons%20Challenges%20in%20Asia.html) (дата звернення: 12.03.2021).
- Mehta R. N. Extended Deterrence And Assurance in Multiple Domains. *Cross-Domain Deterrence. Strategy in an Era of Complexity* / Eds. by J. Lindsay, E. Gartzke. Oxford: Oxford University Press, 2019. P. 234–256.
- Morgan P. M. The State of Deterrence in International Politics Today. *Contemporary Security Policy*. 2012. Vol. 33, Is. 1. P. 85–107.
- Pollack J. D., Reiss M. B. South Korea: The Tyranny of Geography and the Vexations of History. *The Nuclear Tipping Point. Why States Reconsider Their Nuclear Choices* / Eds. by K. Campbell, R. Einhorn, M. Reiss. Washington, D. C.: Brookings Institution Press, 2004. P. 254–292.
- Schelling T. C. Arms and Influence. Yale: Yale University Press, 1966. 239 p.
- Snyder S., Lee J. Infusing Commitment with Credibility: the Role of Security Assurance in Cementing the U. S.–ROK Alliance. *Security Assurances and Nuclear Nonproliferation* / J. K. Knopf (Ed.). Stanford: Stanford University Press, 2012. P. 162–188.
- Solingen E. Nuclear Logics: Contrasting Paths in East Asia and the Middle East. Princeton: Princeton University Press, 2007. 406 p.
- Tarr D. W. Nuclear Deterrence and International Security. *Alternative Nuclear Regimes*. N. Y: Longman, 1991. 229 p.
- Tertrais B. Now Relevant is Nuclear Deterrence Today? *Nazgo e Defesa*. 2015. No. 140. P. 10–24.

References

- Pohorielova, I. S. (2012). Zovnishnia polityka administratsii B. Obamy shchodo Koreiskykh derzhav (Foreign Policy of the B. Obama Administration Towards the Korean States). *Actual Problems of International Relations: Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 107 (II), 21–27. [in Ukrainian].

- Synovets, P. A. (2008). *Dvulykyi Yanus, yly Teoryia yadernoho sderzhyvanyia v KhKhI veke* (Two-faced Janus, or the Theory of Nuclear Deterrence in the XXI Century). Odessa: «Feniks». [in Russian].
- Campbell K. M., Sunohara T. Japan: Thinking the Unthinkable. In K. Campbell, R. Einhorn, & M. Reiss (Eds.), *The Nuclear Tipping Point. Why States Reconsider Their Nuclear Choices*. (pp. 218–253). Washington, D. C.: Brookings Institution Press, 2004. [in English].
- Fisher, R. (1993). *North Korea's Nuclear Threat: A Test for Bill Clinton*. Retrieved from <https://www.heritage.org/arms-control/report/north-koreas-nuclear-threat-test-bill-clinton> [in English].
- Jongchul, P. (1998). US Policy Towards North Korea: Strategy, Perception, and Inter-Korean Relations. *The Journal of East Asian Affairs*, 12 (2), 529–552.
- Limaye, S. & D. Berlin. (2000). Nuclear Weapons Challenges in Asia. *Asia-Pacific Center for Security Studies*. April 22. Retrieved from [https://apcss.org/Publications/Nuclear %20Weapons %20Challenges %20in %20Asia.html](https://apcss.org/Publications/Nuclear%20Weapons%20Challenges%20in%20Asia.html) [in English].
- Mehta, R. N. (2019). Extended Deterrence And Assurance in Multiple Domains. In J. R. Lindsay, & E. Gartzke (Eds.), *Cross-Domain Deterrence. Strategy in an Era of Complexity*. (pp. 234–256). Oxford: Oxford University Press. [in English].
- Morgan, P. M. (2012). The State of Deterrence in International Politics Today. *Contemporary Security Policy*, 33 (1), 85–107. [in English].
- Pollack, J. D. & Reiss, M. B. (2004). South Korea: The Tyranny of Geography and the Vexations of History. In K. M. Campbell, R. J. Einhorn, M. B. Reiss, & M. B. (Eds.), *The Nuclear Tipping Point. Why States Reconsider Their Nuclear Choices*. (pp. 254–292). Washington, D. C.: Brookings Institution Press. [in English].
- Schelling, T. C. (1966). *Arms and Influence*. Yale: Yale University Press. [in English].
- Snyder, S. & J. Lee. (2012). Infusing Commitment with Credibility: The Role of Security Assurance. In Cementing the U. S.-ROK Alliance. In J. K. Knopf (Ed.), *Security Assurances and Nuclear Nonproliferation*. (pp. 162–188). Stanford: Stanford University Press. [in English].
- Solingen, E. (2007). *Nuclear Logics: Contrasting Paths in East Asia and the Middle East*. Princeton: Princeton University Press. [in English].
- Tarr, D. W. (1991). *Nuclear Deterrence and International Security. Alternative Nuclear Regimes*. N. Y: Longman. [in English].
- Tertrais, B. (2015). Now Relevant is Nuclear Deterrence Today? *Назго е Defesa*, 140, 10–24. [in English].

Стаття надійшла до редакції 08.06.21

Скрипник М. В.

кафедра міжнародних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова
к. 32, Французький бул., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

ПОЛИТИКА США В ОТНОШЕНИИ СЕВЕРНОЙ КОРЕИ СКВОЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРИИ РАСШИРЕННОГО ЯДЕРНОГО СДЕРЖИВАНИЯ

Резюме

Политика США в отношении Северной Кореи формируется с учетом политики ядерного нераспространения и гарантий безопасности, которые были предоставлены Японии и Республике Корея. Эти гарантии имеют двойственное предназначение. С одной стороны, они являются инструментом удержания КНДР от агрессии против других стран региона и, в первую очередь, союзников США — Японии и Южной Кореи. А с другой, эти гарантии также являются залогом отказа последних от политики по приобретению ядерного арсенала. Целью статьи является изучение основ политики Вашингтона в отношении Пхеньяна и влияние на отношения с союзниками через призму теории расширенного ядерного сдерживания. Указы-

вається, что эффективность сдерживания состоит из убедительности в отношении готовности отреагировать адекватным ударом. В то же время убедительность расширенного сдерживания ниже, поскольку государство-защитник должно реагировать на угрозы союзному государству, то есть за пределами собственных границ. Приводится полемика ученых, которые размышляют о релевантности расширенного сдерживания во время «холодной войны» и в современной среде безопасности. Отмечается, что появление новых угроз и увеличение конфликтов если и влияет на изменение сущности расширенного сдерживания, однако не уменьшает важность «ядерного зонтика» США для режима как ДНЯО, так и безопасности стран региона. Автором проанализированы причины предоставления Соединенными Штатами гарантий безопасности Южной Кореи и Японии. Особое внимание уделено фактору агрессивной политики КНДР и прогресса в развитии ракетно-ядерной программы. В условиях сокращения и вывода вооруженных контингентов США с территории Японии и Южной Кореи констатировано, что деструктивная политика Пхеньяна обострила ощущение опасности для американских союзников и спровоцировала разговоры о разработке ими собственных ядерных программ. Такой сценарий угрожает режиму ДНЯО и международной стабильности, а также стратегическим интересам США в регионе. Поэтому Вашингтон усиливает взаимодействие с союзниками в процессе урегулирования проблемы ракетно-ядерной программы КНДР, а также официально подтверждает неизблемость своих обязательств в сфере безопасности и обороны, что должно восстановить доверие между сторонами и к расширенному сдерживанию в целом.

Ключевые слова: США, Северная Корея, ядерное оружие, сдерживание, Южная Корея, Япония, гарантии безопасности.

Skrypnyk M. V.

Department of International Relations Odessa I. I. Mechnikov National University,
r. 32, French blv. 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

US POLICY TOWARDS NORTH KOREA THROUGH THE PRISM OF THE THEORY OF EXTENDED NUCLEAR DETERRENCE

Summary

The US policy towards North Korea is shaped by the nuclear non-proliferation policy and security guarantees provided to Japan and the Republic of Korea. These guarantees have a dual purpose. On the one hand, they are a tool to deter the DPRK from aggression against other countries in the region and, above all, US allies — Japan and South Korea. On the other hand, these guarantees are also an assurance of the latter's abandonment of the policy of acquiring a nuclear arsenal. The aim of the article is to analyze the foundations of Washington's policy towards Pyongyang and its influence on relations with allies through the prism of the theory of extended nuclear deterrence. It is stated that the effectiveness of deterrence consists of the conviction of the willingness to react with an adequate response. At the same time, the persuasiveness of extended deterrence is lower, as the protecting state must respond to threats from the ally that is to say outside its own national borders. There is controversy among scholars who reflect on the relevance of extended deterrence during the Cold War and in the modern security environment. It is noted that the emergence of new threats and an increasing number of conflicts, if any, change the nature of extended deterrence, but this does not diminish the importance of the «nuclear umbrella» of the United States for both the NPT and the security of the region. The author analyzes the rea-

sons for the United States' security guarantees for South Korea and Japan. Particular attention is paid to the factor of North Korea's aggressive policy and its progress in the development of the nuclear missile program. With the reduction and withdrawal of US troops from Japan and South Korea, Pyongyang's destructive policies have exacerbated the American allies' sense of danger and provoked talks about developing their own nuclear programs. This scenario threatened the NPT regime and international stability, as well as US strategic interests in the region. Therefore, Washington is stepping up cooperation with its allies in the process of resolving the problem of North Korea's nuclear missile program and is officially reaffirming its unwavering security and defense commitments, which should restore trust between the parties and increase the role of extended deterrence in general.

Key words: USA, North Korea, nuclear weapons, deterrence, South Korea, Japan, security guarantees.